

לדברך ייחלתי

קובץ שירים לתורה

לדברך ייחלתי
קובץ שירים לתורה

לדברך ייחלתי

קובץ שירים לתורה

חג מתן תורה תשפ"ד

לימוד תורה ושירה - הרב אוריה ענבל

דיבור המתחיל

לדברך ייחלתי

קובץ שירים לתורה

ערב חג מתן תורה תשפ"ד

Printed in Isreal נדפס בישראל

עורך: משה שוסהיים

עיצוב ועימוד: ארי' יארמיש

מערכת דיבור המתחיל:

אלי שטרן, משה שוסהיים, ארי' יארמיש

© כל הזכויות שמורות לדיבור המתחיל

Diburha@gmail.com

לזכרון עולם בהיכל ה'

מוקדש לעילוי נשמת הקדושים, ההרוגים והנשרפים,

ולישועת אחינו כל בית ישראל.

תודות

תודה לכותבים היקרים חברי קהילת 'מקום של אש', כל זה משלכם הוא.

תודה למערכת כתב העת מגז' 'כח כוחו ככוחו דמי'.

תודה להרב אוריה ענבל על הליווי המתמיד ועל ה'נאמנות'.

תוכן

7	מבוא
9	שירים לתורה
44	מחברים / שמות השירים
46	לימוד תורה ושירה הרב אוריה ענבל

מבוא

תורה ושירה ירדו כרוכות לעולם. מגילה עפה, אותיות נעורות משנתן ויוצאות בריקוד, והאדם - נפשו עולה בלהב. מלמעלה - קול ה' בכח, מלמטה - בשר ודם נענה לקריאה, משתוקק.

בבית המדרש מתרחש הפלא האלכימי, מילים דוממות ניתכות לנהר אש. חוקים נהפכים לזמירות, תורה מתרוננת על מיתרים פנימה, נחתמת כמכווה בבשר, מייסרת ומתוקה, יורדת לעמקי נפש ומרוממת על כל המעשים.

חשוקה, יקרה, חמודה, איילת אהבים ויעלת חן. זר לא יבין, אם ייתן איש כל הון ביתו כנגדה - בוז נבוז לו. אהבתנו זו חידה כמוסה, אש לבנה בלילות, מנגנת חרש בבית המדרש הכבוי למחצה, יוקדת באותיות, בפנית אוצר הספרים, בכליותינו, על משכבנו, בגעגועים אליה אחרי ימים של התרחקות.

אם יש את נפשכם לדעת את עוז האהבה, לכו אל מעיין השירה, אלֵי באר לומדיה, תופשי משוטיה, מלחיה וחובליה.

* * *

בקובץ שלפניכם אסופת שירים שנכתבו על ידי באי בית המדרש, לומדיה של תורה, המגלים טפח מהמיית הלב כלפיה, ימי האהבה וימי געגוע, ייסורים של קרבה ושל מרחק, מסעות נפש על נחליה, על משבריה וגליה.

הקובץ עשוי מעשה אריגה אמנותי (כעין קולאז'), בו נלקחו שירים או קטעים מתוך שירים, שנכתבו על ידי כותבים שונים, ושובצו זה אחר זה בסדר מכוון. רשימת הכותבים ושמות השירים תבוא בסופו.

השירים, העומדים בפני עצמם בעיני כותביהם, עם הקשר של מקום וזמן שבו נכתבו, היו עבורנו מכרה יקר לחומרי גלם, שהותכו זה בקצהו של זה, והפכו ליצירה אחת, גדולה מסך החלקים. השירים או חלקי השירים נשזרו יחד למסכת שלימה, המנסה לשרטט את דרכם של יחידים בנתיבי ים גדול ועתיק יומין.

בתקווה שהמסע המשותף שנרקם כאן, יעיר את המעיין שכנגד - בלבכם, וינגן את הניגון המוכר, גם אם הנשכח לעתים.

”בְּהִתְלַכְךָ תִּנְחָה אֶתְךָ, בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ,
וְהִקְצוֹתַי הֵיא תִּשְׁיַחְךָ.”

מערכת דיבור המתחיל
ערב חג מתן תורה תשפ"ד

וַיֵּשׁ לְדַעַת הַיָּכֵן לְהַנִּיחַ זֶה הַקִּבֵּץ עַל פִּי הַהִלְכָה הַפְּסוּקָה
מִקְרָא מַעַל מִשְׁנָה, מִשְׁנָה מַעַל גְּמָרָא, גְּמָרָא מַעַל שׁו"ע וְכִלְיו
שִׁירָה תַּחַת כָּל הָעֲרֻמָּה, אִם תִּפֹּל, אָרִים בְּעֲדֵינוּת
תִּתֵּן לִי נְשִׁיקָה

[א]

כָּל יוֹם דָּלֵת חֲדָשָׁה נִפְתַּחַת
לִי בָאוֹתִיּוֹת יְשׁוּנוֹת, כְּמוֹ שְׁעָרֵי גֵן מִסְתוֹרִין
אֲשֶׁר צִיּוּצֵי צְפוּרִיו מְתַמוּגְגִים תּוֹכוֹ כָּאֶפֶק הָרִים מְזוּיָגֵי שָׁמַיִם
וּקְנוֹקְנוֹת צִמְחֵי הַפָּרָא קוֹרְאוֹת לִי לְמִשׁוּשׁ.
אִישׁוֹנִים מְתַכְּנְצִים
וּמְתַרְחָבִים חֲלוּפוֹת מִשְׁתָּאִים הִיצְלִיחוּ הַכִּיל
וְעַם סְגִירָתָה נִסְגְּרִים
הַשְּׁעָרִים, מִשְׁאִיר חֲרִיץ לְפָרֵץ רוּחַ בִּי
כֹהֲרֵהוּרִי
דֶּרֶךְ

[ב]

פּוֹתַח חֲלוֹנוֹת, צְפוּרִים
מְצִיצוֹת, מְצִיצוֹת, בְּנֵעִימָה
אַחֲרֵת, כָּאֱלוֹ כְּנוֹרָן עָשׂוּי מַחְבִּית
יֵין יֶשֶׁן
כָּאֱלוֹ פָּרְחוּ מֵאֵילָן הַפּוֹךְ, שְׁלֹא
הָיָה שְׁתִּיל פַּעַם

קוֹרְאוֹת לִי לְשֹׁמֵשׁ חֲדָשָׁה, גּוֹנָת
אוֹרוֹת
בְּנִתִיק, טִיּוּלִי פְרָדֶס

כְּמוֹ עֵזֶר מְלָדָה לֹא
יֹדֵעַ צְבָעִים, צוּרוֹת, מְמַשְׁשׁוֹת אוֹתִיּוֹת עֵינֵי
מִתְקַלְפוֹת רֶשֶׁתִּיּוֹת בְּשָׂרִיּוֹת
שְׁבִילֵי חֶלֶב זֹרֵמִים
בְּנִתִיבֵי
עוֹלָם

[ג]

בְּמָה זָכִיתִי לְחִבּוּקָךְ
חִבְּתָנִי שָׁחַר בְּאַרְמִית יוֹמְיוֹמִית
וּבְכִתְבוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁלֹמֹה
צְהָרִים בְּפִקְקֶךָ שֶׁל מַחֲשָׁבוֹת
עָרַב
תַּחַת הָעֵבִים גִּלְגַּל כְּתָם שְׂבֻכְתָּמִים
עוֹרְתָנִי לְאַהֲבַת עֲצָמֵי וְרוּחִי
וְאֶשְׁכֵּב לִישׁוֹן יָד בְּיָד אֶתְּךָ
בְּמָה זָכִיתִי לְחִבּוּקָךְ

[ד]

יושב ביני המית כתלים ספגו ברקים
נאחז בתגיה מתמרין בעצימת עיני
בטשטוש הגופין
בהטית האזן
ללוחות לבי

[ה]

אֶתְּהָ בָּא
אֵלַי
מֵעַתָּה סִינִי
כְּתִבְתָּ בְּגוֹפִי
וְקִשְׁרֶת
וְשֹׁנִית, וְשִׁלְשֶׁת
לְהַבְטִיחַ
אֲרֻשְׁתֶּיךָ

[ו]

טֹלָה-קְדִישְׁמֵן כְּזֹה
מִקְפֹּץ עַל שְׁלֶחֶנוֹת
מִגִּלָּה אֶת מִסְתוֹרֶיךָ
בְּיָפֶיךָ קִנִּית אוֹתִי, כְּמוֹ
עֶבֶד כְּנַעֲנִי, בָּתִּי עָרִי חוֹמָה
מִמַּעַמְקֶיךָ לֹא נִחַלְצָתִי
גַם כְּשֶׁכָּבַר לֹא הָיָה בְּפֹה
לְהֶאֱחֹז

שִׁפְתֵי פוֹגְעוֹת בְּמִים
 וְאֲנִי גוֹפִי נִמְסָה אֵלֵיהֶם נַעֲשֶׂה אֶחָד
 נִמְזָג נִשְׁפָּךְ נִפְתָּח תְּהוֹם גָּדוֹל
 וְקִדְשׁ קִצּוֹתָיו
 לֹא לְחַיִּי, לֹא לְמוֹתִי
 אֲנִי עוֹלָם חֹדֶשׁ צוֹלֵל בְּדָבָשׁ בְּאוֹר
 בְּדָבָשׁ בְּשִׁקְטֵי צוֹלֵל בְּרָגַע לְרָגַע וְאִזּוֹ מִתְפּוֹצֵץ
 בְּאַלְפֵי חִלְקִים לְהִבִּים מִשְׁתַּקְּפִים עַל עֵינַיִם עַל יָם
 שֶׁבְּעֵינַיִם עַל פְּנֵי הַמַּיִם אֲנִי נַעֲשֶׂה שָׁלֵם

[ח]

הִרְאֵשׁ נִבְקַע צְעָקוֹת
מִהֶלְמוֹת רַמְבֵּ"ן בְּרַמְבֵּ"ם
סְפִינַת אֶמֶת מִתְּגוֹשְׁשֶׁת
בְּיָם אוֹתִיּוֹת זְעִירוֹת,
הַקֶּנֶטֶרס פּוֹלֵט עוֹד וְעוֹד
מִקּוֹרוֹת שֶׁל צְנוּרֵי מַיִם
זוֹחֵל עַל גֶּחֹן
מִנְסָה לְקִלֵּט
לֹא לְהִשָּׂאֵר בְּהֶעֱרַת־שׁוֹלִים

רוּחַ לִילָה מְסִיטָה
אֶל סִמְטַת הַשְּׁבָרוֹן
שֶׁם אֶפְלוּ מַיִם בּוֹעֲרִים,
קִיּוֹם שֶׁכָּלּוּ בִּירָה
מִתְחַתִּיו אֵשׁ דּוֹלֶקֶת

[ט]

הַנִּי

קוּטֵל קָנִים בְּאַגְמוֹ

שֶׁל חֲזוֹן אִי"ש, מְקוֹשֵׁשׁ וּמִגְבֵּב

וּמְזֹרֵד בְּחֶרֶשֶׁת בְּעָלֵי הַתּוֹסְפוֹת.

וּבָהוּ מְנַת חֶלְקִי; לְהִיּוֹת תּוֹהָה וּבוֹהָה

עַל קִנְקֵנִי.

הָעֶרֶב הַבִּטָּתִי אֶל בְּבוּאַתִּי, וְנִרְאָה בָּהּ אֶרְיָה חֹסֵר מוֹחַ, וְשַׁחַל מְלֹא

חֹבּוֹת,

וּמִנְחָם מְעַנְדֵּל אֶבֶד בָּהּ. וְנִזְכַּרְתִּי בְּהִרְבֵּה אֶרְיָה-לְיָבִים

וּמִנְחָמֵעֲנֵדִלִים

שֶׁהִזִּיעוּ גּוֹפֶם בְּעֵמְלוֹ שֶׁלְעֵלְיוֹן, וְכִסְפִּיתִי

לְהַצִּיעַ לָהֶם שׁוֹקוֹ קָר אוֹ מוֹסֵ-שׁוֹקוֹלֵד,

וְכִסְפִּיתִי שֶׁיִּצְיֵעוּ לִי לְהִיּוֹת מְסַמֵּר חֲלוּד תּוֹלָה מְסַגֶּרֶת בְּמַחְצָתָם.

וְסִגְרִיתִי

עוֹד סֵפֶר שֶׁהָיָה פֶּתוּיחַ וּפְחוּזִיתִי לְסֹגֵר כָּל הַפֶּתוּיחִים

שֶׁלֹּא יִמְלֹא הַקִּנְקֵן כָּלוּ

מְלִים שֶׁאֵינָן אוֹכֵל

[י]

כָּלֶתָהּ נִפְשֵׁי כָּלָהּ הַגּוֹף כָּלוּ הַקֶּצֶין הַעוֹטְפִים אוֹתִי בְּחֶמֶם
אוֹמְרִים הַכֹּל בָּהּ וְהִיכֵן אוֹתָן נִשְׁמוֹת שֶׁנִּפְּלוּ
הִיכֵן חֲלָקִי נִשְׁמָה שֶׁהִלְכוּ מִכָּאן אֶל הָאוֹר וְאֵינָם

לִפְנוֹת בְּקֹר אָנוּ עוֹלִים בְּהֵר הַנִּמּוּד מִכָּלָם
לְבִקֵּשׁ רַחֲמִים לְהַעֲדִיד עַל נוֹשְׂאֵי הַקּוֹלוֹת
לְתַפֵּס שִׁירֵי קוֹרְבָן

[יא]

לָאֵן אֲנִי מוֹלִיד אֶת שְׁמִי לִפְנֵי,

לָאֵן. מְלַחֲשִׁים בְּרַחוּבוֹת:

ת"ח

וְאֲנִי נוֹשֵׂא סִפְרִים, הַמְּסַתְּדָרִים

בְּעֶרְמָה מְשֻׁנָּה עַל שְׁלֶחַן בֵּית הַמְּדַרְשׁ

כְּמוֹ כְּדוּר, שְׁאֲנִי לֹא יָכוֹל לְבַלֵּעַ

כְּמוֹ כְּדוּר הָאָרֶץ שְׁאֲנִי לֹא יָכוֹל.

לְתַקְוֹתֵי אֵל הַמַּיִם, קָרָאתִי יָמִים וְלֵילֹת

שְׁנֵי יָמִים, שְׁנֵי תַלְמוּדִים. כָּאֵלוֹ בְּאַחַד אֵין מְסַפִּיק מַיִם.

אֵין מַיִם אֶלֶּא תוֹרָה, וְאֵין תוֹרָה אֶלֶּא תַאווָּה

שֶׁהִמָּתַג כָּל כֶּךָ גְּבוּהָ

וְאֲנִי לֹא מַגִּיעַ

אֲנִי לֹא

[יב]

אֶלְפִים שָׁנוֹת תָּהוּ נוֹשְׁפִים לִי בְעֶרְךָ
אֲנִי נִזְרָק בֵּין זְמַנֵי עוֹלָם
לְפֹת נַחֲשֵׁי מָשִׁיחַ
וְדַעַת אֲרוּרָה שְׁמִתָּהּ שְׁבִילִי אֵין מוֹצָא
אֶלְפִים תּוֹרָה שְׁלֹמֹדָתִי בָאֵף אֲבָדוֹ בְּעֶנְיִי
זְרוּק דְּפִי גְמָרָא אֲנִי עוֹמֵד בְּאוֹיֵר רִיק
מָה עֲשִׂיתָם לִי מָה עֲשִׂיתָם
תִּנֶּה אֶת נַפְשִׁי וְאֶת דָּמִי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אֹתְךָ בָּהֶם
חֲלֵב אֲמִי יִרְקָתִי עַל כָּתֵב וִילְנָא שְׁבוּר
הֵן הֵייתִי שֵׁם יְלֹוד לִילוּת טְהֵרָה בְּאַרְמִית רְצוּצָה
הֵייתִי שֵׁם מְזוּוג תִּנְאִי אֱלֹהִי
מִרְטִיט גּוֹ כְּפוּף מֵאַהֲבָה
הֵייתִי שֵׁם וְלֹא בָּאתִי
תַּחַת חוּט סִיקָרָא אָדָם
עֲשִׂנִי עֲלֵה מִכְבָּשֵׁן אֵשׁ
בְּעוֹלָם נָטוּל כְּתֵף חֲפִשְׁתִּי מִשְׁהוּ לְאַחֲזוֹ בּוֹ
שׁוֹמְרֵי הַחוּמוֹת לּוֹחֲשִׁים לִי: בֶּן־עֲזַאִי עֶצֶר
אֲנִי הַחוּזֵר הַנוֹפֵל וְשֶׁבַח
אֲנִי עוֹמֵד בַּחֲלָל
וְאֵינֶךָ

[יג]

תהום שבי נוצצת
באורות מטרופולין לילית
בוהקת
גם בזיו גו שחות על כרך אהובה
תלמודית
תהום מתנועעת כעבר
וצירים אין
תהומות זכרות, גואות, משבר
תקוותי
זולגות אש שבורה
אל המפתן

[י ד]

כַּעַת עוֹלָיִם הַמַּיִם חוֹרְכִים כַּפּוֹת רַגְלִי
וְאֶפְלוּ שֶׁכֶּל נִחְלִים וְאֶגְמִים שֶׁבַחוּן
שׁוֹמְרִים לִי אֶהְבֶּה וְכָל הַחֹדֶר נֶהָר לְדַפִּים רִטְבִּים
אֵין לִי מַיִם כָּלֵל

עַל גּוֹפִי, בֵּין בְּגָדִי עַל פְּנֵי הָאֲנָשִׁים שֶׁסָּבִיבִי
בּוֹעֲרִים הַשְּׁמוֹת בּוֹעֵם
לּוֹחֲשִׁים שְׁאֵין מְנוּחָה

אוֹי מְלֻטָּבֵל כִּי הַמַּיִם הֵם אֵשׁ
אוֹי מְלֻרְדָּף אֲדָמָה עֲזוּבָה
אוֹי מְלֻפְסָק פְּסוּקָךְ

[טו]

אֲנִי זֹכֵר לַיְלֹת בְּבֵית ה'
נִרְדָּם בְּשִׁמְרִיהָ נִנְעַר מִבֵּית הַמּוֹקֵד
זֹכֵר טְבִילַת בֶּקָר בְּבִרְסָלָב
וּקְרִיאת שְׁמַע אֲרָכָה אֲרָכָה
זֹכֵר אוֹטוֹבוֹס נִרְדָּף בִּיפוֹ
הֵיכָל פִּיצוּצִים מִהַשּׁוּק
זֹכֵר חֲרָדָה מִתְמַדָּת
וְעֵינַיִם דּוֹאגּוֹת שֶׁל אָבִא
זֹכֵר צָמָא גָדוֹל וּבִאָרָה שֶׁל תִּלְמוּד
לַיְלֹת אֲרָכִים נִגְרָסִים בְּכֶתֶב וִילְנָא
זֹכֵר אֶת ה'גֶּאוֹן יַעֲקֹב' שֶׁלוֹה אוֹתִי חֶרֶף שְׁלָם
מְעַרְב חֲצֵרוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַיִם
זֹכֵר עֲרַמַּת סְפָרִים וְעֵינַיִם גְּדוֹלוֹת שֶׁל יֶלֶד
זֹכֵר דָּשָׁא קְצוּץ שְׁמִים פְּתוּחִים
וְרֵיחַ בֵּית כְּנֶסֶת יֶשֶׁן בְּסֵאוֹת' פּוֹלְסְבֵּרג
זֹכֵר טַעַם לִיקְרִישׁ שֶׁחֹר שֶׁל סְבֵתִי
מֵר מֵתוֹק כְּמוֹ הַזְכָּרוֹן הָרוֹבֵץ
זֹכֵר אֶת הַדָּלֶת הַחוּרְקַת וְרִשְׁת יְתוּשִׁים
וְעֵטְלֵי שְׁהַצְלָתִי מִזְּגוּגִית חֲלוֹן
זֹכֵר סִפּוּר עַל זֵידֶע שֶׁבֵּא מִפּוֹלִין
וְנֻטַּע תְּקוּוֹת וְדִפִּי גִמְרָא בְּאֲדָמָה קִשָּׁה
זֹכֵר אֶת הַהֵד שֶׁתְּמִיד נִשְׁאָר אַחֲרֵי
בָּא וְהוֹלֵךְ בָּא וְהוֹלֵךְ
וּמִצָּפָה שׁוֹב לַיְלָדוֹת

[טז]

מִי שֶׁעֲזַב אֶת בֵּית אָבִיו
וְהֵלֵךְ לְמַדִּינַת הַיָּם אוֹלִי יִמָּצָא זָהָב
אֲףִי הוּא אֵין לוֹ מַיִם

וְגַם שְׁנַטְרָפָה הַסְּפִינָה
וְגַם שְׁטַבְעוֹ כָּל הַזְכָּרוֹנוֹת שֶׁבּוֹ בְּקֶצֶף גּוֹעֵשׁ
עֵדִין הוּא נוֹדֵד וְחוֹזֵר וּמַחְפֵּשׁ
אוֹתִיּוֹת חֲרוֹתוֹת בְּמַיִם

[יז]

שׁוֹדָה שְׂאֵתָהּ רוֹקַע בִּי עֲכָשׁוּ, כְּבוֹר
זְרוּעָה אֶבֶק חִלּוּמוֹת
הַשּׁוֹדִים שֶׁל הַטְּרוּף הַקָּדוֹשׁ מִיִּלְלִים
עֲכָשׁוּ, נִבְעָתִים
נִכַח הַמַּגֵּל, נִהַדְּפִים
נִשְׁקָטִים
עַתָּה קֹצֵר הַגִּיעָה

[יח]

נִאֲבָקֶת
מִחֲלִיקָה מֵהֵיד כָּמוֹ
דָּג מִפֶּרֶד מֵהַמֵּיִם
זָנֵב חוֹמֶק בֵּין אֲצָבָעוֹת
חוֹבֵט בַּפָּנִים
סִנְפִּירִים חוֹתְכִים אֶת הַיָּדִים
שׁוֹרְטִים

הַסָּגִיָּה צוֹלֶלֶת אֶל מַעֲמָקֵי יָם
וְאֵינִי מַעֲלָה בַּחֲכָתִי דָּבָר
אֵין בְּרִשְׁתִּי מָאוֹם.
מוֹתֵירָה יָדִים פְּצוּעוֹת וְאוֹקִינוֹס גֶּעְגּוּעִים
לְתוֹרָה, שֶׁהִיא אֵילָת אֲהָבִים וְיַעֲלֶת חַן
וְכָל כְּסוּפִי וּמִחֲשׁוֹבוֹתֵי בָּהּ כָּל הַיָּמִים

[יט]

בְּרִיתִי אֹתָךְ
וּדְבָרֶיךָ הֶרְחֹקִים
שֶׁקָּסַם זֶר וּמֵתוּק מְאֹד
הָיוּ לִי

בֵּת אֲהוּבָה
אֲבָרַח מִמֶּךָ וְאֵלֶיךָ

[כ]

אֵשׁ אֲדָמָה תּוֹרֵת אֲמַת
עֲשִׂיתִיהָ קִרְדָּם לַחֲפֹר בָּהּ
אֶת קִבְרִי
בְּהַחֲלָטָה שֶׁל רָגַע נִזְרַקְתִּי אֵלֶיהָ וְנַעֲלַמְתִּי
וְנִשְׁמַת אֵשׁ עוֹד בּוֹעֶרֶת: רַק תּוֹרָה
כְּשֶׁאֲנִי לֹא
אֲנִי חַי

[כא]

ובחצות ועוד חמש
החלל נשאף החוצה
באחת
ובלבי ריק

בגלגל עיני געגוע נצחי
לתמו של הסבוב
בין יצחק נסים
והסמטאות

איך שוכחת הייתי טרדה ויום
וליל שמורים
וכל מלא עולמי
נשמתך המוארת
וחרך קטן להויות
האמת
ולשוב מניח
או לקושיא שאין לה
שעה

[כב]

אֲדַלִּיק הַלֵּילָה פָּנִס לְזֹכֶר הָאוֹר
זֶה שְׁנַיִם בָּעֵר בִּי הָאוֹר
כְּמוֹ מִן הַסֵּנָה פֶּלֶא שְׁכַל הָעוֹלָם
בָּאִים לְרֹאוֹת בְּמַדְבָּר

וְאִם רַק גּוּפִי אֶכֶל אֶבֶל
לְבִי וְכָל הַסְּלָעִים
אֵילָנוֹת אֲדִירִים

[כג]

אוי תַּמְתִּי, הֵן כָּבֵד שְׂכַחְתִּיךָ שֵׁם בְּמִבְּאוֹת מְטַנְפִים בְּלִילוֹת

טְרוּפֵי עֵי וַיְגֹון

בְּסֶתֶר הַפְּרָכֶת כְּסִיתִיךָ, בְּכַפּוֹת יָדֶי שְׁמַרְתִּיךָ,

וּבְרַחֲת מִיְגֹון וּמִסָּבֵל הַשּׁוֹכְנִים בִּי, בֵּין כַּפּוֹתֵי.

יָפָה וְאַהֲוָה כַּמָּה חֲפִיתִי לְבוֹאֶךָ, בְּתָם וּבִישָׁר

וְאַיִנְךָ מֵאַמִּינָה.

אֶת רֹאשְׁךָ הָחִי טְמֵנֶת בַּחֹל

וְאַנִּי בְּלִבִּי נִשְׁאַרְתִּי

[כד]

וַיִּלְדוּת שְׁלִי נִזְכָּרַת חֲבוּנָה
מִתּוֹךְ רַעַשׁ הַמּוֹנִים, שׁוֹתֶקֶת לִי
בְשִׁמּוֹךְ
עֲכָשׁוּ רֹעֵב אוֹתָךְ

עֲכָשׁוּ רַק הַכָּאֵב, כְּמוֹ
מֶךְ
אֶה
שְׁבוּרָה
אָנָּה הַפָּנִים

[כּה]

בְּמַעֲבְרֵי הַגְּבוּל
אֲנִי מִחֻפֹּּשׁ שׁוֹבֶךְ
רָגַל בְּפָנַיִם רָגַל בַּחוּץ,
מוֹדֵד חֲמֻשִּׁים אִמָּה בֵּין חֲדָרֵי הַלֵּב
עַל הַסֵּף ר' יִרְמְיָה צוֹחֵק
ר' יִזְרָא מְרַצֵּין פָּנַיִם
בְּקִיר נִפְעֵר חֲלוֹן
בְּכֹס תֵּה מְרַחֵף תִּיּוֹן
עוֹלָה וַיּוֹרֵד עוֹלָה וַיּוֹרֵד
מִמֶּתִיק שִׁירֵי תוֹדָעָה
עֲשָׂנִים

[כו]

תֵּן לִי יוֹם
אֶחָד, אֶצְלֶךָ לְבַד.
אֶלֶף יִכְנָסוּ כְּשֵׁאֲצֵא,
יִסְתַּפְּפוּ בְּחִצּוֹתֶיךָ כְּבִיתָם
יִסְתַּכְּבוּ, יִרְצוּ בְּחִדְרֵי תוֹרָה
וְאֲנִי אֵצֵא, אֶצְמָא לְשָׂדֶה.
מִחֲלוֹן הַבַּיִת יְבוֹזוּ לִי
יִפְצְעוּ אֲמוֹנָה שְׁבִי,
יִגִּידוּ רֹאשׁ, יֹאמְרוּ מִצָּאֵנוּ
וְאֲנִי אֶנְדֹּד מֵהֶם
אֶחָפֵשׁ

[כז]

נצול יחיד מסירה טבועה
בָּיָם הַתְּלָמוֹד

אֲנִי חוֹזֵר הַבֵּיתָה
בְּסִפְיָנוֹת תְּרָשִׁישׁ

דְּגִים שָׁבִים לְבֵיתָם
נֶגֶד הַזֶּרֶם

[כח]

מְקוֹרוֹם הַלֵּב, שֶׁהָיָה לְחֶרֶבָה,
מִבְּצֻבִּים פֶּתְאוֹם רְסִיִּסֵי מַיִם.
אֲרָבוֹת הָעֵינִים נִפְתָּחוֹת

מַיִם שֶׁל מָטָה
מִנְתָּרִים
לִקְרֹאת מַיִם עֲלִיוֹנִים

[כט]

אֲנִי מֵאַחֶה קָרְעִים בֵּין בְּתָרִי
תִּלְמוּדִי,

כּוֹרֵךְ כְּתָב וִילָנָא שְׁבוּר
בְּחוּט פָּרוּם שֶׁל גַּעְגּוּעַ,
בּוֹאִי

זֶה רַק אֲנִי וְאֵת פֶּה
בּוֹאִי נִנְסָה שׁוּב
כְּמוֹ אֲזַ בְּלִילוֹת טְהָרָה
עֵת הָיִית לִי אֲהָבָה
יְחִידָה

[ל]

מְהֵלֶךְ תוֹךְ כְּדוֹר אֲדָמָתוֹ
עֲנִי כְּבָשִׁים רוּעוֹת נוֹפִים
אֲדָמוֹת נַחֲשָׁפוֹת אֵט לְקוֹל
חֶלֶל-כָּבְלִי
מְרַבֵּעַ עַל רֹאשִׁי
מְרַחֵב זְוִיּוֹת
נִקְדוֹת
מִבֵּט
קֹשֶׁב
נִגּוֹן
מְטַפֵּס עַל קְנוֹקְנוֹת
מִתְרַאוֹת
בְּסִבֵּךְ לִילוֹת הַסּוּגִיָּא
אוֹר
שִׁבְעַת הַיָּמִים

[לא]

עוֹלָם רֵץ בֵּין מַרְאֵי מְקוֹמוֹת
בְּפִתּוֹחַ בֵּיתִי יִלְדָּה בּוֹכָה
צְפוּרֵי שִׁיר בְּהִפְסָקַת קָפָה
מָטִים אֶזֶן
עַל חוּט חֲשָׁמַל
שְׁרִשְׁרֵת מְלַחֶמֶת בְּזָהָב מִתֵּן
תַּחַת עֵין הַצּוֹרֵף
דְּמָעָה דְּמָעָה

שְׂרוּכִים קוֹשְׁרִים נַעַל רָגַל מְדַרְכָּה וְרַחוּב אֶחָד אֶרֶץ
שׁוֹצֵף רְצוּא וְשֵׁב שֶׁל טְלִילוֹת הַיּוֹמִים

תַּחַת כִּנְפֵי הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל
מְלִים גִּשְׁפָּכוֹת בְּשׁוּלֵי הַדֶּף
אֲנִי טוֹבֵל קֶסֶת בְּבִצְעֵי הַמַּיִם
וְאוֹסֵף עוֹלָם עַל חִלְקִיו

[לב]

עֲכָשׁוּ הַלִּילֹת שֶׁל טִשְׁעֵבִין בָּאִים אֵלַיךְ
שְׁמִי סִינֵי וַיִּם הַתְּלִמוּד וְדַפִּים מְצֻהִיבִים בְּאוֹר הַכֶּכֶה
תְּמוּרָה דָּף ה', חֲרִישׁ רֵאשׁוֹן בְּאֶדְמָה עֲתִיקָה
אוֹר נְחֻצֵּב בְּעִיּוֹן דֵּק, מִצַּח שְׁטוּף זַעַה וַיֵּד כּוֹתֶבֶת
וְנִהְרָה גְדוּלָּה,
רְקוּד קָטָן בְּסוּף סוּגְיָא עִם הַרְשָׁב"א בְּשִׁבּוּעוֹת
וְרַעְדָּעֵן אֵין לְעֶרְנָעֵן עִם ר' שְׁמוּאֵל בְּפָנִים צוֹהֲלוֹת
וְאַהֲבָה רַבָּה,
אוֹי אַהֲבָה רַבָּה

הַלִּילֹת שֶׁל טִשְׁעֵבִין מְחַפְּשִׁים אוֹתָךְ
עוֹצְרִים בְּפִנֵּה לֵיד הַחֲלוֹן, בּוֹהִים בְּאַפֵּל
חוֹמָקִים דֶּרֶךְ סַטְמָר, בּוֹדְקִים בְּ'אוֹצָר'
תּוֹפְסִים מוֹנִית בְּבֵר אֵילָן לְבֵית הַחוּלִים

בְּמִטַּת חֲלִיד, קוֹל שִׁיר בְּאֶזְנֶךְ
יֵשׁ נִגּוֹן שֶׁלֹא מְרַפֶּה
עֲכָשׁוּ הַלִּילֹת שֶׁל טִשְׁעֵבִין שָׁרִים לָךְ

מחברים / שמות השירים

[פתיחה]	בנצי גולדשטיין - אחרון חביב
[א]	הדר שוכר - מהר"ל
[ב]	הדר שוכר - תלמוד בבלי
[ג]	אלישע גרילוס - מחבקני
[ד]	הדר שוכר - [יושב ביני המית כתלים]
[ה]	אלי שטרן - [אתה בא אלי]
[ו]	יוסף דואר - במחשכים
[ז]	משה שוסהיים - [שפתי פוגעות במים]
[ח]	יוסל שיף - [הראש נבקע צעקות]
[ט]	מנדי דון - כמוס
[י]	משה שוסהיים - [כלתה נפשי]
[יא]	מנדי דון - אל המים
[יב]	ארי' יארמיש - גלות
[יג]	ישראל שיינין - שגרה
[יד]	משה שוסהיים - [כעת עולים המים]
[טו]	ארי' יארמיש - זיכרון
[טז]	משה שוסהיים - [מי שעזב את בית אביו]
[יז]	ישראל שיינין - חג לזיכרונות
[יח]	אליעזר רוזובסקי - סדר א'
[יט]	אריה מאיר - [בריתי אותך]

[כ]	איתן הורוויץ - חוקת התורה
[כא]	אלי גולדברג - [ובחצות ועוד חמש]
[כב]	משה שוסהיים - [אדליק הלילה פנס]
[כג]	יוסף לייב לרר - געגוע
[כד]	ישראל שיינין - אורייתא
[כה]	ארי' יארמיש - [במעברי הגבול]
[כו]	אלי גרילק - שיח
[כז]	ארי' יארמיש - [ניצול יחיד מסירה טבועה]
[כח]	אלי שטרן - [מקרום הלב שהיה לחרבה]
[כט]	ארי' יארמיש - ריפוי
[ל]	הדר שוכר - עולם הפוך ראיתי
[לא]	ארי' יארמיש - הפוגה בצפנת פענח
[לב]	ארי' יארמיש - הלילות של טשעבין

לימוד תורה ושירה

הרב אוריה ענבל

(דברים שבעל פה,

שנאמרו בערב ההשקה של כתב העת מגז')

האם השירה היהודית היא עניינם של אנשי רוח, אגדה, מקובלים וחסידים, או שיש לה חיבור איתנו - אנשי הלכה, עושי מצוות, לומדי גמרא?

לא במקרה נקראת התורה שירה, ולא במקרה כתובה היא כשירה.

המצוות יש להן שני תפקידים. התפקיד הפשוט יותר, הוא להיות עוגן. לעגן את האורות במציאות. מתוך כך, דווקא אנשי מצוות והלכות, יכולים להיפתח לשירה חדשה, שירה שמציפה את הספונטניות ועלולה לקחת את הנפש למחוזות שהיא לא מכירה ולהשאיר אותה שם.

לכן דווקא העולם המצוותי-הלכתי, גופה ועצמה של היהדות, המקיים את החיים ההגונים, הצודקים, היציבים, הקדושים, הוא שמאפשר לאדם לפתוח בנפשו את כל הצדדים השונים, להביא אותם בסופו של דבר למפגש האמיתי ולא להיאבד ברוח מצויה.

אולם התפקיד הגדול יותר של המצוות, הוא לא העוגן והכלים בלבד, אלא פתיחת האורות. כי הבדל גדול יש בין מה

שקוראים 'חיים דתיים', לבין חיים יהודיים. הדתיות מטבעה היא דוגמטית, היא חד צדדית וחד ממדית, ואילו התורה עשויה מיסודה באופן רב ממדי.

ה'משנה' עניינה שינון, ואין השינון חזרה בעבור הזיכרון, אלא חזרה המייצרת 'תלמוד'. כלומר, התורה כולה בנויה באופן של העמדת האמירה הראשונה אל מול האמירה השנייה, שהיא המביאה את ההתגלות האלוקית.

זה מתחיל ממש מבראשית, וזה צועק בעיקר בהתגלות השם עצמו, שהיא "אהיה אשר אהיה", ונעשית בנקרת הצור דווקא בפעם השנייה כשהשם נאמר פעמיים, ה' ה' קל וגו'. כך היא מדתה של תורה שבכתב, בפרשיותיה הכפולות, בכלל ופרט, בריבוי אחר ריבוי, בשני כתובים המכחישים, בשתי תורות. כולה בהעמדת הצדדים זה מול זה, פעם אחר פעם.

וזה גם מהותו של תלמוד: העמדת הצדדים השונים, ידמה דבר לדבר.

הלימוד המחדש הוא הלימוד החוזר והמנגיד, המדמה מילתא למילתא והמיישב מחדש את המשנה. ולכן המצווה היא המפגש בחיים, מפגש שהוא רב ממדי ורב צדדי, בניגוד לרעיונות, שבהם האמת הרעיונית היא פרוזאית-חד מימדית. החיים עצמם הם שירה.

המפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה מתחייב בנפשו. ממשנתו דווקא ולא מתלמודו. לפי הפשט, זהו משום שהשונה משנתו עשוי להתבלבל ולשנות את הנוסח בטעות, ואילו התלמוד אינו נוסח מילולי אלא דיון מתמשך.

אמנם, מה שמונח בזה הוא שההולך בדרך, וכוחו יפה לעסוק לא רק בשינון אלא גם בתלמוד, כשהוא רואה אילן נאה אין זה הפסק בסוגייתו אלא מיד פותח לו הדבר אופקים חדשים בסוגיה, דימויים חדשים ונ"מ חדשות, אילן של אהלות, אילן של סוכה, אילן של מכות, אילן של בבא בתרא, אילן של פ"א דמכשירין, אילן של פ"א דביכורים, אילן של פ"ד דברכות, של פ"ו דברכות, של פאה, של מעילה, נופו נוטה לחצר, ולחוצה לארץ, של גדל על רוב מים, של שביעית ושל נזקי שכנים.

משנפסקה הנבואה מישראל היו עדיין משתמשים בבת קול. בת קול היא ההד שנשמע מן הקול, וזהו ההד שנשמע בנקרת הצור, ששם ה' מהדהד עוד פעם ועוד פעם ובכל פעם מקבל משמעות נוספת חדשה. זוהי אין־סופיות. זהו גם ההד שפועם בתלמוד ובמצוות בפועל, יום אחרי יום, כתנועת חיים.

השירה קמה לתחייה כאשר יש מפגש בין התורה והלכותיה לבין המציאות. ללא מפגש אין שני צדדים, ואין שירה. המפגש יוצר את ההדהוד, ואת הצורות המתערבלות זו בזו, המעמידות תמונה חדשה בצורת שירה.

המסירה התורנית שאנחנו קבלנו מרבתינו, רובה היא בנוסח של קול אחד שלא נותן כמעט פתחון פה לטיעונים של יצר־הרע, ובוודאי לא בנוסח של "הבאת העצמי" שבנו. ומהי העמידה של רבתינו אל מול השירה, שבטבעה היא בשפה המעלה את כל גווני הצדדים של המציאות, ואת העצמי הלא מבורר?

היינו רוצים כמובן שהם יאמרו בקול ברור: לכו בדרך הזו, כי נכונה היא.

אבל זה לא יכול להיות כך. הדרך הזו היא במהותה דרך של התלבטות, בירור והמתקה. היא דרך של סיכון חדש, של מחירים חדשים. אי אפשר לצפות, שתהיה לה הסכמה מראש.

השאלה - הטובה היא אם רעה, תלויה בנו. אנחנו נקבע.

זו גם דרכו של הקב"ה עם המציאות הזו בדורות הללו: קחו והפכו את הספק לטוב, ישרו בערבה מסילה.

הִנֵּה עֲפֹלָה לֹא יִשְׁרָה נַפְשׁוֹ בּוֹ וְצָדִיק בְּאִמּוֹנָתוֹ יִחְיֶה.

לא תהיה תפארתנו לשורר את החיים המורכבים תחת אישור מוסמך ש"זה בסדר". השירה שלנו היא הצפה של הספק, כי כל עניינה הוא האמונה, האמונה במי שיצר את המפגש הבלתי אפשרי הזה בין הניגודים, שיצר את האור והחושך. האמונה במפגש הזה - יש לה תקווה.

עצם המציאות שאנשים שלומדים גמרא, וחיים מיגו, ופותחים בדיבור המתחיל, ועולם הוא עולם המצוות הלכותיהן ותלמודם, והם מוצאים את עצמם שהם משוררים - היא הדבר בעצמו.

הוי אומר, כך הוא, העולם התורני, יש לו שירה כזו. התורה עצמה היא שמשוררת בפי לומדיה ומקיימיה, ומי יאמר לה מה תעשי ומה תפעלי.

כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה, עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם. ולכן השירה הספונטאנית הזו, אינה למרות עולם הלימוד וחי ההלכה, אלא דווקא מכוח העולם ההוא.

עולם התלמוד, הוא עולם המפגש, עולם התנועה, עולם הדימוי,
עולם החידוש, עולם האינסופיות. עולם שרוח ה' מרחפת על כל
תנועת חיים שבו, על כל הוה אמינא, ועל כל פרט ופרט.

לא אף על פי, אלא מגו.

מגו גלותא. מגו חשוכא. "כח הטענה" - זהו הסיפור כולו, דין
של נאמנות.